

Utazási jelentés

2010. november 16-án tartott ECPA (European Crime Prevention Award [Európai Bűnmegelőzési Díj]) nemzetközi zsűrijében való részvételről

2010. november 16-án, Legfőbb Ügyész úr engedélyével részt vettem az ECPA – Európai Bűnmegelőzési Díj odaítéléséért felelős, nemzetközi zsűri munkájában. A nemzetközi bíráló bizottság tevékenységében való részvétel mind tartalmilag, mind eljárási kérdéseit tekintve igen tanulságos volt.

A nemzetközi bűnmegelőzési díj elnyeréséért kiírt pályázatban 17 ország vett részt, köztük hazánk is. A pályázó nemzetek az alábbiak voltak: Bulgária, Belgium, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Hollandia, Litvánia, Lengyelország, Magyarország, Németország, Portugália, Románia, Svédország és Szlovákia. A pályázat eredménye 2010. december 1-jétől lesz nyilvános, amikor, Brüsszelben, megtörténik az Európai Bűnmegelőzési Díj hivatalos átadása.

A pályázatok tartalmi értékelése

Az országok projektjei igen széles palettán mozogtak: a programok által felkarolt témák és a megközelítési módok is tartalmaztak olyan újdonságokat, amelyek egyenként – vagy akár komplett projektként – is adaptálhatók a magyar bűnmegelőzésben.

A bűnmegelőzési programok jellemzően két csoportot képviseltek: az egyik kategóriába azok az együttműködések tartoztak, amelyek egy földrajzi terület prevenciók kérdéseinek kezelését tűzték ki célul; a másikba, pedig azok a projektek voltak besorolhatók, amelyek egy-egy kritikus bűnözési problémának a kezelését vállalták fel.

A programok – érdekes módon – jellemzően a bűnözéstől való félelem kezelését tűzték a zászlajukra, nem pedig a bűnözési statisztikák valódi javítását. Sok prevenciók munkából – köztük az angol programból is – az derült ki, hogy a bűnözési adatok és a kriminális félelmek, földrajzilag nagyon jól körülhatárolható területen is, igen jelentősen eltérhetnek egymástól. A szubjektív félelmek kezelése így legalább olyan fontos, mint a bűnözési statisztikák javítása. A szubjektív félelemérzetet jobban befolyásolja az, hogy a környéken tanúsított deviáns magatartások mennyire szaporodtak el (alkohol- és, drogfogyasztás, graffiti, elhanyagolt utcakép stb.), mint a konkrét bűncselekményi szituációk számának a növekedése (ld. „broken windows” elmélet).

A megelőzési tevékenység – a bűnözési félelmek kezelésének okán is – sok pályázat esetében, az idősebb generációra koncentrált. Az idősök fokozott védelme mindenképpen indokolt, különös tekintettel Európa lakosságának demográfiai alakulására. A projektek közül volt olyan, amelyik a csalások számának csökkentését tűzte ki célul, és felvilágosító programok szervezésével próbálta bevonni az idősebb generációt az őket veszélyeztető magatartások elleni küzdelembe; de találkoztunk olyannal is, amely az idősök biztonságérzetet technikai jelzőrendszer kialakításával próbálta javítani, önkéntes segítők bevonásával együtt.

A pályázati anyagokból kiderült, hogy a bűnmegelőzésért folytatott együttműködés számos országban példásnak tekinthető. Mind az un. területi jellegű prevenciós munkákban, mind a probléma-orientált programokban megfigyelhető volt a köz- és a magánszféra együttgondolkodása és közös tevékenysége is. Gyakori volt a rendőrség aktív részvétele a bűnmegelőzési munkában, és sok országban – köztük a hazai programban is – találkozhattunk a közösségi rendőrségi gondolkodás és tevékenység megjelenésével. A rendőrségen kívül azonban a gyermekvédelem hálózata, városrendezési szervek, közüzemi szolgáltatók (ld. posta, elektromos művek stb.), oktatási intézmények, alapítványok és néhány esetben még az egyházak is részt vettek a bűnmegelőzési együttműködésben. A sokféle szemlélet – a kezdeti idegenkedés legyőzése után – megtermékenyítően hatott a különféle attitűddel bíró szervezetek számára.

A programok megoszlottak abban a vonatkozásban is, hogy jellemzően technikai eszközökre vagy humán erő felhasználására épültek. A technikai eszközök között említhető a tűzvédelmi riasztó rendszer alkalmazásának kiterjesztése egyéb vészhelyzetek esetére is; speciális anyag (DNA-kezelés) használata a tárgyak megjelölésére, a betörések során bekövetkezett károk hatékonyabb enyhítésére és a biztonságérzet növelésére.

Említést érdemel az is, hogy néhány ország (Dánia, Svédország) már a probléma definiálásakor bevonta a lakosságot a projekt előkészítésébe. Ezekben a programokban a bűnmegelőzési pályázatok elkészítői arra törekedtek, hogy a laikus elemet intenzív módon bevonják a programok megvalósításába, azonban arról sem feledkeztek meg, hogy a kriminológia tudományos eredményeire hagyatkozzanak programjaik megvalósításakor.

A pályázatok jelentős része tartalmazott innovatív elemeket, amelyek gyarapíthatják az Európai Unióban jelenleg működő „jó gyakorlatok” rendszerét.

A bíráló bizottság eljárásának tanulságai

A tartalmi elemeken kívül, igen érdekes volt a nemzetközi bíráló bizottság eljárásának megismerése is. Nagyon fontosnak tartom kiemelni, hogy a bírálati szempontok kialakítása és versenyeztetése tulajdonképpen eldönti a pályázatok sorsát. Ezért – véleményem szerint – a pályázati szempontok rangsorolása és rögzítése érdekében célszerű lenne ajánlást megfogalmazni a jövőre nézve. A pályázati értékelés szempontjai ugyanis nagyon heterogének, ami elvárható és jogos követelmény is – a szempontok azonban természetesen nem egyenrangúak, így értékelésük meghatározása a továbbiakban elengedhetetlen.

Budapest, 2010. november 24.

dr. Sárík Eszter
tudományos munkatárs